

YK:n lapsen oikeuksien komitea

42. istunto, Geneve, 15. toukokuuta – 2. kesäkuuta 2006

YLEISKOMMENTTI NRO 8 (2006)

Lapsen oikeus suojeluun ruumiilliselta kuritukselta ja muilta julmilta tai halventavilta rankaisumuodoilta (muun muassa 19 artikla, 28 artiklan 2 kohta ja 37 artikla)

*) julkaistu uudelleen teknisistä syistä

SISÄLTÖ

	<i>Kohdat</i>	<i>Sivu</i>
I	TAVOITTEET.....	1–3
II	TAUSTA	4–9
III	MÄÄRITELMÄT.....	10–15
IV	IHMISOIKEUSNORMIT JA LASTEN RUUMIILLINEN KURITUS.....	16–29
V	RUUMIILLISEN KURITUKSEN JA MUIDEN JULMIEN TAI HALVENTAVIEN RANKAISUMUOTOJEN POISTAMISEKSI TARVITTAVAT TOIMENPITEET JA MEKANISMIT	30–52
	1. Lainsäädännölliset toimenpiteet	30–37
	2. Ruumiillista kuritusta ja muita julmia tai halventavia rankaisumuotoja koskevan kiellon täytäntöönpano.....	38–43
	3. Koulutukselliset ja muut toimenpiteet.....	44–49
	4. Valvonta ja arviointi.....	50–52
VI	YLEISSOPIMUKSESSA ASETETUT RAPORTOINTIVAATIMUKSET	53

I Tavoitteet

1. Vuosina 2000 ja 2001 järjestettyjen lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitelleiden kahden yleisen keskustelupäivän jälkeen komitea päätti julkaista lapsiin kohdistuvan väkivallan poistamista koskevia yleiskommentteja, joista tämä on ensimmäinen. Komitean tavoitteena on opastaa sopimusvaltioita ymmärtämään yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat lasten suojelua väkivallan kaikilta muodoilta. Tämä yleiskommentti keskittyy ruumiilliseen kuritukseen ja muihin julmiin tai halventaviin rankaisumuotoihin, jotka ovat edelleen hyvin yleisesti hyväksytyjä ja käytettyjä lapsiin kohdistuvan väkivallan muotoja.
2. Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista ja muissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa tunnustetaan lapsen oikeus ihmisarvonsa ja ruumiillisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen sekä yhtäläiseen lainsuojaan. Komitea antaa tämän yleiskommentin korostaakseen kaikkien sopimusvaltioiden velvollisuutta pyrkiä nopeasti kieltämään ja poistamaan lasten kaikenlainen ruumiillinen kuritus ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot sekä esittääkseen lainsäädännöllisiä ja muita tietoisuutta herättäviä ja koulutuksellisia toimenpiteitä, joihin sopimusvaltioiden on ryhdyttävä.
3. Puuttuminen lasten ruumiillisen kurituksen yleiseen hyväksyntään tai suvaitsemiseen ja ruumiillisen kurituksen poistaminen perheistä, kouluista ja muista yhteyksistä eivät ole pelkästään yleissopimuksessa sopimusvaltioille asetettuja velvollisuuksia, vaan kyse on myös keskeisestä strategiasta, jolla pyritään vähentämään ja ehkäisemään väkivallan kaikkia muotoja yhteiskunnissa.

II Tausta

4. Komitea on ensimmäisistä istunnoistaan alkaen kiinnittänyt erityistä huomiota lasten oikeuteen tulla suojelluksi väkivallan kaikilta muodoilta. Tarkastellessaan sopimusvaltioiden raportteja ja äskettäin valmistunutta Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin tutkimusta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta komitea on pannut hyvin huolestuneena merkille, että lasten ruumiillinen kuritus ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot ovat yleisesti laillisia ja yhä sosiaalisesti hyväksytyjä.¹ Komitea huomautti jo vuonna 1993 neljännen istuntonsa raportissa, että se "tunnustaa ruumiillista kuritusta koskevan kysymyksen merkityksen lapsen oikeuksien edistämisen ja suojelun parantamisessa ja päättää jatkaa huomion kiinnittämistä tähän kysymykseen sopimusvaltioiden raportteja tarkastellessaan".²
5. Alettuaan tarkastella sopimusvaltioiden raportteja komitea on antanut suosituksia yli 130 maalle kaikissa maanosissa kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen kieltämiseksi perhepiirissä ja muissa yhteyksissä.³ Komitea pitää myönteisenä sitä, että yhä kasvava määrä valtioita on ryhtynyt asianmukaisesti lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin vahvistaakseen lasten oikeutta heidän ihmisarvonsa ja ruumiillisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen sekä yhtäläiseen lainsuojaan. Komitea on ymmärtänyt, että vuoteen 2006 mennessä yli 100 valtioita oli kieltänyt ruumiillisen kurituksen kouluissa ja lapsille tarkoitetuissa rangaistusjärjestelmissä. Yhä kasvava joukko valtioita on kieltänyt ruumiillisen kurituksen kotona ja perhepiirissä sekä kaikkien vaihtoehtoisten hoitomuotojen yhteydessä.⁴
6. Syyskuussa 2000 komitea järjesti ensimmäisen kahdesta yleisestä keskustelupäivästä, joissa keskityttiin lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan. Komitea käsiteli aihetta "Valtion lapsiin kohdistama väkivalta" ja hyväksyi jälleensä yksityiskohtaiset suositukset, joihin kuului kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen kieltäminen ja julkisten tiedotuskampanjoiden käynnistäminen "yleisön tietoisuuden lisäämiseksi tällä alalla tapahtuvien ihmisoikeusloukkausten vakavuudesta ja niiden haitallisista vaikutuksista lapsiin sekä lapsiin kohdistuvan väkivallan kulttuuriseen hyväksyntään puuttumiseksi edistämällä väkivallan nollatoleranssia".⁵

7. Huhtikuussa 2001 komitea hyväksyi ensimmäisen yleiskommenttinsa, joka koskee koulutuksen tavoitteita, ja toisti, että ruumiillinen kuritus on ristiriidassa yleissopimuksen kanssa: "...lapset eivät menetä ihmisoi-keuksiaan astumalla sisään koulun portista. Näin ollen esimerkiksi koulutusta tulee tarjota kunnioittaen lapsen synnynäistä arvoa ja siten, että lapsi pystyy ilmaisemaan näkemyksiään vapaasti 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja osallistumaan kouluelämään. Koulutusta on myös tarjottava tavalla, joka ottaa huomioon kurinpidolle 28 artiklan 2 kohdassa asetetut tiukat rajoitukset ja edistää väkivallattomuutta kouluissa. Komitea on loppupäätelmässään tehnyt toistuvasti selväksi, että ruumiillisen kurituksen käyttö ei kunnioita lap- sen synnynäistä arvoa eikä ole koulukuriin sovellettavien tiukkojen rajoitusten mukaista....".⁶

8. Syyskuussa 2001 järjestetyn toisen yleisen keskustelupäivän jälkeen, jossa käsiteltiin lapsiin perhepiirissä ja kouluissa kohdistuvaa väkivaltaa, komitea hyväksyi suositukset, joissa se kehotti valtioita "yleissopimuk- sen määräysten mukaisesti kiireellisesti säätämään tai kumoamaan lakeja väkivallan kaikkien muotojen, myös kurinpidollisen väkivallan, kieltämiseksi perhepiirissä ja kouluissa riippumatta siitä, kuinka vähäisestä väkivallasta on kyse...".⁷

9. Komitean vuosina 2000 ja 2001 järjestämien yleisten keskustelupäivien tuloksena hyväksyttiin myös suo- situs siitä, että yleiskokouksen tulisi pyytää Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerä toteuttamaan perus- teellinen kansainvälinen tutkimus lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskoko- us esitti tämän pyynnön vuonna 2001.⁸ Yhdistyneiden kansakuntien vuosina 2003–2006 toteuttamassa tutkimuksessa korostetaan tarvetta kieltää kaikenlainen lapsiin kohdistuva väkivalta, joka on nykyisin laillis- ta. Samoin lapset ovat ilmaisseet syvän huolensa siitä, että ruumiillinen kuritus on lähes kaikkialla hyvin yleistä perhepiirissä ja monissa valtioissa edelleen laillista kouluissa ja muissa laitoksissa sekä lakia rikko- neille lapsille tarkoitetuissa rangaistusjärjestelmissä.

III Määritelmät

10. Yleissopimuksessa "lapsella" tarkoitetaan "jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin".⁹

11. Komitea määrittelee "ruumiillisen" tai "fyysisen" rangaistuksen miksi tahansa rangaistukseksi, jossa käytetään fyysistä voimaa ja pyritään aiheuttamaan jonkinasteista kipua tai vaivaa riippumatta siitä, kuinka vähäistä tämä on. Yleisimmin kyse on lasten lyömisestä ("läimäyttäminen", "läpsäyttäminen", "selkäsauna") kädellä tai jollakin välineellä, kuten piiskalla, kepillä, vyöllä, kengällä, puulusikalla jne. Kyse voi myös olla esimerkiksi lasten potkimisesta, ravistelusta tai maahan paaskaamisesta, raapimisesta, nipistämisestä, pu- remisesta, tukistamisesta tai korvapuustista, lasten pakottamisesta olemaan epämukavissa asennoissa, polttamisesta jollakin esineellä tai aineella tai pakkosyötöstä (esimerkiksi pesemällä lapsen suu saippualla tai pakottamalla nielemään tulisia mausteita). Komitean näkemyksen mukaan ruumiillinen kuritus on aina poikkeuksetta halventavaa. Lisäksi on olemassa muitakin kuin ruumiillisia rankaisumuotoja, jotka ovat jul- mia ja halventavia ja siten yleissopimuksen vastaisia. Näitä ovat muun muassa rangaistukset, joilla lasta vähätellään, nöyrytetään, häpäistään, syyllistetään, uhkaillaan, pelotellaan tai pilkataan.

12. Ruumiillista kuritusta ja muita julmia tai halventavia rangaistuksia voidaan toteuttaa monissa yhteyksis- sä, kuten kotona ja perhepiirissä, kaikkien vaihtoehtoisten hoitomuotojen yhteydessä, kouluissa ja muissa oppilaitoksissa, lapsityön yhteydessä, yhteisön piirissä ja oikeusjärjestelmissä – niin tuomioistuinten tuomi- oissa kuin rangaistus- ja muissa laitoksissa suoritettavien rangaistusten yhteydessä.

13. Vaikka komitea hylkää kaikki perustelut väkivallan ja nöyryytyksen käyttämiselle lasten rankaisumuotoi- na, komitea ei missään tapauksessa kiellä myönteistä kuria. Lasten terve kehitys edellyttää tarpeellista oh-

jausta ja neuvoa vanhemmilta ja muilta aikuisilta lasten kehittyvien valmiuksien mukaisesti, mikä auttaa lapsia kasvamaan vastuulliseen elämään yhteiskunnassa.

14. Komitea tunnustaa, että lasten ja erityisesti vauvojen ja pikkulasten kasvatusta ja hoitaminen edellyttävät toistuvasti fyysisiä toimia ja puuttumista lasten suojelemiseksi. Tämä on kuitenkin selvästi eri asia kuin tarkoituksenmukainen ja rangaistuksellinen voimankäyttö, jolla pyritään aiheuttamaan jonkinasteista kipua, vaivaa tai nöyryytystä. Aikuisina osaamme erottaa suojelevan fyysisen teon rankaisevasta teosta. Lapsiin kohdistuvien tekojen erottaminen toisistaan ei ole yhtään hankalampaa. Kaikkien valtioiden laki sallii joko suoraan tai epäsuorasti muun kuin rangaistustarkoituksellisen voimankäytön, jota tarvitaan ihmisten suojelemiseksi.

15. Komitea tunnustaa, että on olemassa poikkeustilanteita, joissa opettajat ja muut henkilöt, kuten lasten parissa laitoksissa ja lakia rikkoneiden lasten parissa työskentelevät henkilöt, voivat joutua kohtaamaan vaarallista käyttäytymistä, joka oikeuttaa käyttämään kohtuullisia rajoitustoimenpiteitä käyttäytymisen hillitsemiseksi. Tässäkin on selkeä ero lapsen ja muiden suojelemiseksi tarvittavan voimankäytön ja rangaistustarkoituksellisen voimankäytön välillä. Tarvittavan voimankäytön on oltava kaikissa tilanteissa mahdollisimman vähäistä ja lyhytkestoista. Lisäksi tarvitaan yksityiskohtaista ohjeistusta ja koulutusta sekä rajoitustoimenpiteisiin turvautumisen minimoimiseksi että sen varmistamiseksi, että käytettävät menetelmät ovat turvallisia ja oikeasuhtaisia tilanteeseen nähden ja ettei niihin sisälly tarkoituksellista kivun aiheuttamista hillitsemiskeinona.

IV IHMISOIKEUSNORMIT JA LASTEN RUUMIILLINEN KURITUS

16. Ennen lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen hyväksymistä "jokaisen" oikeus ihmisarvonsa ja ruumiillisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen sekä yhtäläiseen lainsuojaan oli turvattu ihmisoikeuksia koskevissa perusasiakirjoissa, eli ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kahdessa kansainvälisessä sopimuksessa, jotka koskevat kansalais- ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia. Vaatiessaan valtioita kieltämään ja poistamaan kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot komitea huomauttaa, että yleissopimus lapsen oikeuksista perustuu näihin perusasiakirjoihin. Jokaisen yksilön arvo on kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön johtava periaate.

17. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen johdannossa vahvistetaan Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen johdannon mukaisesti, että "koko ihmiskunnan kaikkien jäsenten synnynnäisen arvon sekä yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksien tunnustaminen on vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perusta maailmassa". Yleissopimuksen johdannossa palautetaan myös mieliin, että ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa Yhdistyneet kansakunnat "on julistanut lasten olevan oikeutettuja erityiseen huolenpitoon ja apuun".

18. Yleissopimuksen 37 artikla edellyttää sopimusvaltioita takaamaan, että "lasta ei kiduteta, eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla". Tätä täydentää ja laajentaa 19 artikla, joka edellyttää sopimusvaltioita ryhtymään "kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa". Tässä ei ole mitään epäselvää: "kaikenlainen ruumiillinen tai henkinen väkivalta" ei jätä tilaa minkäänlaiselle lailliselle lapsiin kohdistuvalle väkivallalle. Ruumiillinen kuritus

ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot ovat väkivallan muotoja, ja valtioiden on ryhdyttävä tarkoituksenmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin niiden poistamiseksi.

19. Lisäksi yleissopimuksen 28 artiklan 2 kohdassa viitataan koulukuriin ja pyydetään sopimusvaltioita ryhtymään "kaikkiin tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin taatakseen, että kurinpito kouluissa tapahtuu tavalla, joka on lapsen ihmisarvon mukaista ja sopusoinnussa tämän yleissopimuksen kanssa".

20. Yleissopimuksen 19 artiklassa ja 28 artiklan 2 kohdassa ei mainita suoraan ruumiillista kuritusta. Yleissopimuksen valmisteluasiakirjoissa ei ole merkintää siitä, että ruumiillisesta kurituksesta olisi käyty keskusteluja yleissopimuksen valmistelustunnoissa. Yleissopimusta kuten kaikkia muitakin ihmisoikeussopimuksia on kuitenkin pidettävä dynaamisena asiakirjana, jonka tulkinta kehittyy ajan kuluessa. Yleissopimuksen hyväksymisestä kuluneiden 17 vuoden aikana lasten ruumiillisen kurituksen yleisyys kodeissa, kouluissa ja muissa laitoksissa on tullut yhä selvemmin esille yleissopimuksessa määrätyn raportointiprosessin ansiosta sekä muun muassa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja kansalaisjärjestöjen harjoittaman tutkimuksen ja edunvalvonnan ansiosta.

21. Käytännön tultua ilmi on selvää, että se on suoraan ristiriidassa lapsilla ihmisarvonsa ja ruumiillisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen olevien yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksien kanssa. Lapset tarvitsevat pikemminkin nykyistä enemmän kuin vähemmän oikeudellista ja muuta suojelua väkivallan kaikilta muodoilta erityisominaisuuksiensa, aluksi muista riippuvaisen asemansa ja kehitystilansa, ainutlaatuisien inhimillisten voimavarojensa ja haavoittuvuutensa vuoksi.

22. Komitea korostaa, että sopimusvaltioilla on välitön ja varaukseton velvollisuus poistaa lasten väkivaltaiset ja nöyryyttävät rangaistukset lainsäädäntöä uudistamalla ja muilla tarvittavilla toimenpiteillä. Komitea huomauttaa, että muut sopimusvalvontaelimet, kuten ihmisoikeuskomitea, taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea sekä kidutuksen vastainen komitea, ovat ilmaisseet saman näkemyksen sopimusvaltioiden asiaankuuluvien sopimusten nojalla antamista raporteista tekemissään loppupäätelmissä ja suositelleet ruumiillisen kurituksen kieltämistä ja ryhtymistä muihin toimenpiteisiin sen torjumiseksi kouluissa, rangaistusjärjestelmissä ja joissakin tapauksissa myös perhepiirissä. Esimerkiksi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 13 (1999) oikeudesta opetukseen todetaan seuraavaa: "Komitean näkemyksen mukaan ruumiillinen kuritus on ristiriidassa kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön ohjaavan periaatteen eli yksilön ihmisarvon kanssa, joka on kirjattu sekä yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen että kahden kansainvälisen sopimuksen johdantoihin. Myös muut koulukuriin liittyvät seikat voivat olla ristiriitaisia, kuten julkinen nöyryytys."¹⁰

23. Myös alueelliset ihmisoikeusmekanismit ovat tuominneet ruumiillisen kurituksen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useissa tuomioissaan asteittain tuominut lasten ruumiillisen kurituksen ensin rangaistusjärjestelmissä, sitten kouluissa, myös yksityiskouluissa, ja viimeisimpänä kodin piirissä.¹¹ Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea, joka valvoo, että Euroopan neuvoston jäsenvaltiot noudattavat Euroopan sosiaalista peruskirjaa ja uudistettua Euroopan sosiaalista peruskirjaa, on todennut, että peruskirjan noudattaminen edellyttää kaikenlaisen lapsiin kohdistuvan väkivallan kieltämistä lainsäädännössä niin kouluissa, muissa laitoksissa, kodeissa kuin muuallakin.¹²

24. Amerikan valtioiden ihmisoikeustuomioistuimen lapsen oikeudellista asemaa ja ihmisoikeuksia koskevassa neuvoa-antavassa lausunnossa vuodelta 2002 katsotaan, että Amerikan ihmisoikeusyleissopimuksen sopimusvaltioilla "on velvollisuus...ryhtyä kaikkiin positiivisiin toimenpiteisiin, joita lasten suojeleminen

huonolta kohtelulta edellyttää riippumatta siitä, ovatko kyseessä lasten ja viranomaisten, yksityishenkilöiden tai valtiosta riippumattomien toimijoiden väliset suhteet". Lausunnossaan tuomioistuin siteeraa lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen määräyksiä, lapsen oikeuksien komitean päätelmiä ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioita, jotka koskevat valtioiden velvollisuutta suojella lapsia väkivallalta, myös perhepiirissä. Tuomioistuin toteaa, että "valtion velvollisuutena on ryhtyä positiivisiin toimenpiteisiin lapsen oikeuksien tehokkaan ja täysimääräisen toteutumisen takaamiseksi".¹³

25. Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komitea valvoo Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien peruskirjan täytäntöönpanoa. Komitea antoi vuonna 2003 päätöksen yksilövalituksesta, joka koski opiskelijoille määrättyä raipparangaistusta, ja totesi, että rangaistus rikkoi Afrikan peruskirjan 5 artiklaa, joka kieltää julmat, epäinhimilliset tai halventavat rangaistukset. Komitea pyysi kyseessä olevaa hallitusta muuttamaan lakia, poistamaan raipparangaistuksen ja ryhtymään tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin hyvityksen varmistamiseksi uhreille. Komitea toteaa päätöksessään seuraavaa: "Yksilöillä ja etenkin maan hallituksella ei ole oikeutta käyttää ruumiillista väkivaltaa rikkomuksiin syyllistyneisiin henkilöihin. Tällainen oikeus merkitsisi valtion harjoittaman väkivallan oikeuttamista peruskirjan nojalla, ja se on siten tämän ihmisoikeussopimuksen luonteen vastainen."¹⁴ Lapsen oikeuksien komitea on tyytyväinen siitä, että perustuslailliset ja muut ylemmän asteen tuomioistuimet ovat monissa maissa antaneet päätöksiä, joissa lasten ruumiillinen kuritus on tuomittu joissakin tai kaikissa yhteyksissä. Lisäksi useimmissa tapauksissa on siteerattu yleissopimusta lapsen oikeuksista.¹⁵

26. Kun lapsen oikeuksien komitea on nostanut esille ruumiillisen kurituksen poistamisen tiettyjen valtioiden kanssa niiden raporteja käsitellessään, hallituksen edustajat ovat toisinaan ehdottaneet, että jonkinasteista "kohtuullista" tai "maltillista" ruumiillista kuritusta voitaisiin perustella lapsen "edulla". Komitea on määritellyt tärkeäksi yleisperiaatteeksi yleissopimuksen vaatimuksen siitä, että lapsen edun tulisi olla ensisijaisesti huomioon otettava seikka kaikissa lapsia koskevissa toimissa (3 artiklan 1 kohta). Yleissopimuksen 18 artiklassa myös vahvistetaan, että lapsen edun on määrättävä vanhempien toimintaa. Lapsen etua on tulkittava yhdenmukaisesti koko yleissopimuksen kanssa ottaen huomioon muun muassa siinä ilmaistu velvollisuus suojella lapsia väkivallan kaikilta muodoilta ja vaatimus ottaa lapsen näkemykset huomioon. Lapsen etua ei voida käyttää sellaisten käytäntöjen oikeuttamiseksi, jotka ovat ristiriidassa lapsen ihmisarvon ja lapsella ruumiilliseen koskemattomuuteen olevan oikeuden kanssa, kuten ruumiillinen kuritus ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot.

27. Yleissopimuksen johdannon mukaan perhe on "yhteiskunnan perusr ryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö". Yleissopimus edellyttää valtioita kunnioittamaan ja tukemaan perheitä. Tämä ei ole mitenkään ristiriidassa sen kanssa, että valtioilla on velvollisuus varmistaa, että lasten ja muiden perheenjäsenten ihmisarvoa ja ruumiillista koskemattomuutta suojellaan täysimääräisesti perhepiirissä.

28. Yleissopimuksen 5 artikla edellyttää valtioita kunnioittamaan vanhempien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia "tarjota lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti asianmukaista ohjausta ja neuvoa tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien käyttämiseksi". Tässäkin ilmaus "asianmukaista" ohjausta ja neuvoa on tulkittava yhdenmukaisesti koko yleissopimuksen kanssa, eikä se tarjoa minkäänlaista oikeutusta väkivaltaisten tai muuten julmien tai halventavien kurinpitomuotojen käytölle.

29. Jotkut ovat esittäneet uskoon perustuvia perusteluja ruumiilliselle kuritukselle ja antaneet ymmärtää, että uskonnollisten tekstien tietyt tulkinnat eivät pelkästään oikeuta ruumiillisen kurituksen käyttöä vaan jopa velvoittavat siihen. Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus takaa

kaikille uskonnon vapauden (18 artikla), mutta käytännössä uskonnon tai vakaumuksen harjoittamisen tulee olla yhdenmukaista suhteessa muiden ihmisarvon ja ruumiillisen koskemattomuuden kunnioittamiseen. Yksilöiden vapautta harjoittaa omaa uskontoaan tai vakaumustaan voidaan perustellusti rajoittaa muiden ihmisten perusoikeuksien ja -vapauksien suojelemiseksi. Komitea on havainnut, että tietyissä valtioissa lapset voidaan joko hyvin nuoresta lähtien tai murrosiän saavuttamisesta alkaen tuomita äärimmäisen väkivaltaisiin rangaistuksiin, kuten kivitykseen ja amputointiin, joista määrätään uskonnollisen lain tietyissä tulkinnoissa. Tällaiset rangaistukset rikkovat selvästi yleissopimusta ja muita kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja, minkä myös ihmisoikeuskomitea ja kidutuksen vastainen komitea ovat todenneet, ja ne on kiellettävä.

V RUUMIILLISEN KURITUKSEN JA MUIDEN JULMIEN TAI HALVENTAVIEN RANKAISUMUOTOJEN POISTAMISEKSI TARVITTAVAT TOIMENPITEET JA MEKANISMIT

1. Lainsäädännölliset toimenpiteet

30. Yleissopimuksen 19 artiklan sanamuoto perustuu 4 artiklaan, ja siinä tehdään selväksi, että valtioiden velvollisuus suojella lapsia väkivallan kaikilta muodoilta edellyttää sekä lainsäädännöllisiä että muita toimenpiteitä. Komitea on pitänyt myönteisenä sitä, että monissa valtioissa yleissopimus tai sen periaatteet on sisällytetty kansalliseen lainsäädäntöön. Kaikilla valtioilla on rikoslaki, joka suojelee kansalaisia väkivallalta. Monien valtioiden perustuslait ja/tai lainsäädäntö heijastelevat kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 37 artiklaa, joissa tunnustetaan "jokaisen" oikeus tulla suojeluksi kidutukselta ja julmalta, epäinhimilliseltä tai halventavalta kohtelulta tai rangaistukselta. Monilla valtioilla on myös erityisiä lastensuojelulakeja, joiden mukaan "huono kohtelu" tai "hyväksikäyttö" tai "julmuus" on rikos. Komitea on kuitenkin valtioiden raportteja tarkastellessaan todennut, etteivät tällaiset säännökset yleisesti takaa lapselle suojelua kaikenlaiselta ruumiilliselta kuritukselta ja muilta julmilta tai halventavilta rankaisumuodoilta perhepiirissä ja muissa yhteyksissä.

31. Tarkastellessaan raportteja komitea on huomannut, että monien valtioiden rikos- ja/tai siviilioikeuteen (perheoikeuteen) sisältyy nimenomaisia säännöksiä, jotka tarjoavat vanhemmille ja muille huoltajille perustelun tai oikeutuksen käyttää jonkinasteista väkivaltaa lasten "kurinpidossa". Esimerkiksi "laillisen", "kohtuullisen" tai "maltillisen" kurittamisen tai ojentamisen suoja on ollut osa englantilaista tapaoikeutta vuosisatojen ajan samoin kuin "oikeus ojentamiseen" ranskalaisessa lainsäädännössä. Aikanaan monissa valtioissa perusteltiin samalla tavoin aviomiesten oikeutta kurittaa aviovaimojaan, isäntien oikeutta kurittaa orjia ja palvelijoita ja opettajien oikeutta kurittaa oppilaita. Komitea korostaa, että yleissopimus edellyttää kaikkien sellaisten (joko säädännäis- tai tapaoikeuden) säännösten kumoamista, jotka sallivat jonkinasteisen väkivallan harjoittamisen lapsia kohtaan (esimerkiksi "kohtuullisen" tai "maltillisen" kurituksen tai ojentamisen) kodin tai perheen piirissä tai muissa yhteyksissä.

32. Joissakin valtioissa ruumiillinen kuritus on erikseen sallittu kouluissa ja muissa laitoksissa, joilla on olemassa määräykset siitä, miten ja kenen toimesta kuritus suoritetaan. Muutamissa valtioissa ruumiillinen kuritus kepein tai ruoskin on edelleen sallittu tuomioistuimen tuomiona, kun rikoksenteikijänä on lapsi. Kuitenkin komitea on moneen kertaan toistanut, yleissopimus edellyttää kaikkien tällaisten säännösten kumoamista.

33. Komitea on havainnut, että joissakin valtioissa perinteiset asenteet lapsia kohtaan viittaavat ruumiillisen kurituksen sallimiseen, vaikka lainsäädäntö ei suoraan suojaisi tai oikeuttaisi ruumiillista kuritusta. Toisinaan nämä asenteet näkyvät tuomioistuinten päätöksissä (joissa vanhemmat tai opettajat tai muut huolta-

jat on vapautettu pahoinpitelyä tai huonoa kohtelua koskevista syytteistä sillä perusteella, että he käyttivät oikeuttaan tai vapauttaan harjoittaa maltillista "ojentamista").

34. Koska lasten väkivaltaisilla ja nöyryyttävillä rankaisumuodoilla on perinteinen hyväksyntä, yhä useammat valtiot ovat tunnustaneet, ettei pelkkä ruumiillisen kurituksen sallimisen ja sen perustelujen kumoaminen riitä. Lisäksi tarvitaan ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen nimenomainen kielto siviili- tai rikoslainsäädäntöön, jotta voidaan tehdä ehdottoman selväksi, että lapsen lyöminen tai "läimäyttäminen" tai "piiskaaminen" on yhtä lainvastaista kuin vastaavat aikuiseen kohdistuvat teot ja että pahoinpitelyä koskevia rikoslain säännöksiä sovelletaan yhtäläisesti tällaiseen väkivaltaan riippumatta siitä, kutsutaanko sitä "kurinpidoksi" tai "kohtuulliseksi ojentamiseksi".

35. Koska rikoslakia sovelletaan täysimääräisesti lapsiin kohdistuvaan pahoinpitelyyn, lapsella on suoja ruumiilliselta kuritukselta kaikkialla riippumatta siitä, kuka tekoon syyllistyy. Kun otetaan huomioon ruumiillisella kurituksella oleva perinteinen hyväksyntä, komitean näkemyksen mukaan on olennaista, että sovellettavassa alakohtaisessa lainsäädännössä, kuten perhettä, koulutusta, kaikkia sijaishuollon muotoja, oikeusjärjestelmiä ja työolosuhteita koskevissa laeissa, kielletään selkeästi ruumiillisen kurituksen käyttö asi-aankuuluvissa yhteyksissä. Lisäksi on hyödyllistä, jos opettajien, hoitajien ja muiden henkilöiden eettisissä ammattisäännöstöissä ja ohjeissa sekä laitosten johtosäännöissä tai määräyksissä korostetaan ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen lainvastaisuutta.

36. Komitea on myös huolestunut raporteista, joiden mukaan ruumiillista kuritusta ja muita julmia tai halventavia rankaisumuotoja käytetään lapsityövoimaa kohtaan, myös kotiloissa. Komitea toistaa, että yleis-sopimus ja muut asiaankuuluvat ihmisoikeussopimukset suojelevat lasta taloudelliselta riistolta ja kaikelta työltä, joka on todennäköisesti vaarallista, haittaa lapsen koulutusta tai on vahingollista lapsen kehitykselle. Lisäksi niissä edellytetään tiettyjä suojatoimia, joilla varmistetaan tämän suojelun tehokas täytäntöönpano. Komitea korostaa, että on tärkeää panna ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen kielto täytäntöön kaikissa tilanteissa, joissa lapset työskentelevät.

37. Yleissopimuksen 39 artikla edellyttää sopimusvaltioita ryhtymään kaikkiin asianmukaisiin toimiin edistääkseen "minkä tahansa laiminlyönnin, hyväksikäytön, pahoinpitelyn, kidutuksen tai muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen" uhriksi joutuneen lapsen ruumiillista ja henkistä toipumista sekä sosiaalista sopeutumista. Ruumiillinen kuritus ja muut halventavat rankaisumuodot voivat aiheuttaa vakavaa vahinkoa lasten ruumiilliselle, henkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle ja edellyttävät asianmukaisia terveys- ja muita huolto- ja hoitopalveluja. Niitä on annettava ympäristössä, jossa vaalitaan lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, itsekunnioitusta ja arvoa, ja tarvittaessa palvelujen on katettava myös lapsen perhepiiri. Huollon ja hoidon suunnitteluun ja tarjoamiseen tulisi soveltaa monitieteistä lähestymistapaa, johon kuuluu asianomaisten ammattilaisten erityiskoulutus. Lapsen näkemykset tulisi ottaa huomioon kaikissa hänen hoitoonsa liittyvissä kysymyksissä ja hoidon arvioinnissa.

2. Ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen kiellon täytäntöönpano

38. Komitea katsoo, että kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen kiellon täytäntöönpano edellyttää kaikille asianosaisille kohdistettua tiedotusta, ohjausta ja koulutusta (katso jäljempänä kohta 45 ja sitä seuraavat kohdat). Tässä on varmistettava, että lakia sovelletaan vaikutusten kohteena olevien lasten edun mukaisesti etenkin silloin, kun tekijät ovat vanhempia tai muita läheisiä perheenjäseniä. Lasten ruumiillisen kurituksen kieltämiseen perhepiirissä tähtäävän lakiuudistuksen ensimmäisenä tavoitteena on ennaltaehkäisy: lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on ehkäistävä muuttamalla asenteita ja käytäntöjä, korostamalla lasten oike-

utta yhtäläiseen suojeluun ja asettamalla selkeät lähtökohdat lasten suojelemiselle ja positiivisten, väkivallattomien ja osallistavien kasvatustapojen edistämiseksi.

39. Kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen selkeä ja ehdoton kieltäminen vaatii erilaisia lakiuudistuksia eri sopimusvaltioissa. Se voi edellyttää erityisiä säännöksiä lakeihin koulutuksen, nuorisoi- oikeuden ja kaikkien vaihtoehtoisten hoitomuotojen aloilla. Samalla on kuitenkin tehtävä erityisen selväksi, että myös rikoslain pahoinpitelyä koskevat määräykset kattavat kaikenlaisen, myös perhepiirissä tapahtuvan, ruumiillisen kurituksen. Tämä voi edellyttää uutta säännöstä sopimusvaltion rikoslakiin. Kaikenlaisen väkivallan käytön, mukaan lukien ruumiillisen kurituksen, kieltävä säännös voidaan myös sisällyttää siviili- tai perheoikeuteen. Tällainen säännös painottaa sitä, etteivät vanhemmat tai muut huoltajat voi enää vedota perinteiseen oikeuteensa käyttää (kohtuullista tai maltillista) ruumiillista kuritusta, jos heitä vastaan nostetaan syyte rikoslain nojalla. Perheoikeudessa tulisi myös myönteisesti korostaa, että vanhempien vastuuseen kuuluu tarjota lapsille asianmukaista ohjausta ja neuvoa ilman minkäänlaista väkivaltaa.

40. Periaate, jonka mukaan lapsilla ja aikuisilla on yhtäläinen oikeus suojeluun pahoinpitelyltä, myös perhepiirissä, ei tarkoita, että vanhemmat tulisi asettaa syytteeseen kaikissa ilmi tulevissa tapauksissa, joissa vanhemmat ovat kurittaneet lapsiaan ruumiillisesti. De minimis -periaate, jonka mukaan käräjillä ei käsitellä vähäpätöisiä asioita, takaa, että aikuisten väliset vähäiset pahoinpitelytapaukset viedään tuomioistuimen käsiteltäviksi ainoastaan hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa; sama koskee lasten vähäistä pahoinpitelyä. Valtioiden on kehitettävä tehokkaat raportointi- ja neuvontamekanismit. Vaikka kaikki ilmoitukset lapsiin kohdistuvasta väkivallasta tulisi tutkia asianmukaisesti ja taata lasten suojeleminen huomattavalta haitalta, tavoitteena tulisi olla saada vanhemmat luopumaan väkivaltaisten tai muiden julmien tai halventavien rangaistusten käytöstä tarjoamalla heille tukea ja koulutusta rankaisemisen toimien asemesta.

41. Lasten riippuvainen asema ja perhesuhteiden ainutlaatuinen intiimisyys edellyttävät suurta varovaisuutta sellaisia päätöksiä tehtäessä, joilla vanhemmat asetetaan syytteeseen tai puututaan muilla virallisilla tavoilla perhe-elämään. Useimmissa tapauksissa vanhempien syytteeseen asettaminen on todennäköisesti heidän lastensa edun vastaista. Komitea katsoo, että syytteeseen asettamiseen ja muihin virallisiin puuttumistapoihin (esimerkiksi lapsen tai tekijän erottaminen perheestä) tulisi ryhtyä ainoastaan silloin, kun ne katsotaan sekä tarpeellisiksi lapsen suojelemiseksi huomattavalta haitalta että asianomaisen lapsen edun mukaisiksi. Asianomaisen lapsen näkemykset tulisi ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

42. Tätä lähestymistapaa lain täytäntöönpanoon tulisi painottaa neuvonnassa ja koulutuksessa, jota annetaan kaikille lastensuojelujärjestelmissä osallisina oleville, mukaan lukien poliiseille, syyttäjäviranomaisille ja tuomioistuimille. Ohjauksessa tulisi myös korostaa, että yleissopimuksen 9 artiklan mukaan lapsen erottaminen vanhemmistaan täytyy todeta lapsen edun kannalta tarpeelliseksi, ja se on tutkittava tuomioistuimessa soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti kaikkien asianosaisten, myös lapsen, ollessa edustettuina. Jos lapsen erottaminen katsotaan oikeutetuksi, lapsen sijoittamiselle perheen ulkopuolelle tulisi harkita vaihtoehtoja, kuten tekijän erottaminen perheestä, ehdolliset tuomiot jne.

43. Jos ruumiillisia kuritustapauksia tulee kiellostä ja positiivisista koulutusohjelmista huolimatta esille perhepiirin ulkopuolella esimerkiksi kouluissa, muissa laitoksissa ja sijaishuollon eri muotojen yhteydessä, syytteeseen asettaminen saattaa olla kohtuullista. Tekijään kohdistuvien kurinpidollisten toimien tai erottamisen pitäisi myös toimia selkeänä pelotteena. On tärkeää saattaa kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen kieltäminen ja teosta mahdollisesti seuraavat sanktiot lasten ja kaikkien lasten parissa tai lasten puolesta työskentelevien tietoon kaikissa yhteyksissä. Kurinpitäjäs-

telmiä ja lasten kohtelua on valvottava osana yleissopimuksessa edellytettyä kaikkien laitosten ja sijoituspaikkojen jatkuvaa valvontaa. Kaikissa tällaisissa sijoituspaikoissa olevilla lapsilla ja heidän edustajillaan on oltava välitön ja luottamuksellinen pääsy lapsilähtöiseen neuvontaan, edunvalvontaan ja valitusmenettelyihin ja viime kädessä tuomioistuimiin, jolloin on myös tarjottava tarvittavaa oikeus- ja muuta apua. Laitoksissa tulisi noudattaa vaatimusta raportoida ja käsitellä kaikki väkivaltatapaukset.

3. Koulutukselliset ja muut toimenpiteet

44. Yleissopimuksen 12 artiklassa korostetaan, että on tärkeää ottaa huomioon lasten näkemykset sellaisten koulutuksellisten ja muiden toimenpiteiden kehittämisestä ja täytäntöönpanosta, joilla pyritään poistamaan ruumiillinen kuritus ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot.

45. Kun otetaan huomioon, että ruumiillinen kuritus on perinteisesti ollut yleisesti hyväksyttyä, pelkällä kiellolla ei saada aikaan välttämättömiä asenteiden ja käytäntöjen muutoksia. Tarvitaan kattavaa tietoisuuden lisäämistä lasten oikeudesta suojeluun ja laeista, joissa tämä oikeus on otettu huomioon. Valtiot sitoutuvat yleissopimuksen 42 artiklan mukaisesti saattamaan yleissopimuksen periaatteet ja määräykset yleisesti niin aikuisten kuin lastenkin tietoon tarkoituksenmukaisesti ja aktiivisesti.

46. Lisäksi valtioiden on varmistettava, että positiivisia ja väkivallattomia suhteita ja koulutusta edistetään johdonmukaisesti vanhempien, huoltajien, opettajien ja kaikkien muiden lasten ja perheiden parissa työskentelevien keskuudessa. Komitea painottaa, että yleissopimuksessa edellytetään ruumiillisen kurituksen poistamisen lisäksi kaikkien muiden julkien tai halventavien lasten rankaisumuotojen poistamista. Yleissopimuksen tehtävänä ei ole määrätä yksityiskohtaisesti, kuinka vanhempien tulisi toimia lastensa kanssa tai opastaa heitä. Yleissopimus kuitenkin tarjoaa periaatteiden kehikon, joka ohjaa sekä perheen sisäisiä että opettajien, hoitajien ja muiden henkilöiden ja lasten välisiä suhteita. Lasten kehitystarpeet on otettava huomioon. Lapset oppivat aikuisten sanomisten lisäksi aikuisten teoista. Jos lapselle lähimmät aikuiset käyttävät väkivaltaa ja nöyryytystä suhteissaan lapseen, he osoittavat ihmisoikeuksien halveksintaa ja antavat lapselleen vahvan ja vaarallisen mallin siitä, että nämä ovat oikeutettuja tapoja pyrkiä ratkaisemaan konflikteja tai muuttamaan käyttäytymistä.

47. Yleissopimus vahvistaa lapsen aseman yksilönä ja ihmisoikeuksien haltijana. Lapsi ei ole vanhempiensa eikä valtion omaisuutta eikä pelkästään huolenpidon kohde. Tässä hengessä 5 artikla edellyttää vanhempia (tai tarvittaessa suurperheen tai yhteisön jäseniä) tarjoamaan lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti asianmukaista ohjausta ja neuvoa yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien käyttämiseksi. Yleissopimuksen 18 artiklassa, joka korostaa vanhempien tai laillisten huoltajien ensisijaista vastuuta lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä, todetaan, että "lapsen edun on määrättävä heidän toimintansa". Yleissopimuksen 12 artikla edellyttää valtioita takaamaan lapsille oikeuden vapaasti ilmaista näkemyksensä "kaikissa lasta koskevissa asioissa" ja lapsen näkemysten ottamista huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämä korostaa lasten osallistumisoikeuksia kunnioittavien kasvatus-, hoito- ja opetusmallien tarvetta. Komitea on koulutuksen tavoitteita koskevassa yleiskommentissaan nro 1 korostanut, että on tärkeää kehittää "lapsikeskeistä, lapsiystävällistä ja voimaannuttavaa" koulutusta.¹⁶

48. Komitea huomauttaa, että nykyään on olemassa paljon vanhemmille, muille huoltajille ja opettajille suunnattua materiaalia ja monia ohjelmia, joilla edistetään myönteisen ja väkivallattoman kasvatuksen ja koulutuksen muotoja. Näitä ovat olleet laatimassa hallitukset, Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöt, kansalaisjärjestöt ja muut toimijat.¹⁷ Materiaaleja ja ohjelmia voidaan mukauttaa tarpeen mukaan eri valtioiden käyttöön eri tilanteissa. Tiedotusvälineillä voi olla hyvin tärkeä tehtävä tietoisuuden lisäämisessä ja suuren yleisön kouluttamisessa. Perinteisesti hyväksytyyn ruumiillisen kurituksen ja muiden julkien tai hal-

ventavien rankaisumuotojen vastustaminen vaatii jatkuvia toimia. Väkivallattomien kasvatus- ja koulutusmallien edistäminen tulisi sisällyttää kaikkiin valtion, vanhempien ja lasten välisiin yhteyksiin terveydenhuolto-, sosiaali- ja koulutuspalveluissa, myös varhaiskasvatuslaitoksissa, päiväkodeissa ja kouluissa. Lisäksi tämä tulisi sisällyttää opettajien ja kaikkien hoito- ja oikeusjärjestelmissä lasten parissa työskentelevien perus- ja täydennyskoulutukseen.

49. Komitea ehdottaa, että valtiot voisivat pyytää muun muassa Unicefilta ja Unescolta teknistä apua tietoisuuden lisäämiseen ja suuren yleisön kouluttamiseen väkivallattomien lähestymistapojen edistämiseksi.

4. Valvonta ja arviointi

50. Yleiskommentissaan nro 5 (2003) lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleisistä täytäntöönpanotoimenpiteistä komitea (4 artikla, 42 artikla ja 44 artiklan 6 kohta) painottaa, että sopimusvaltioiden täytyy valvoa lasten oikeuksien toteutumista systemaattisesti kehittämällä asianmukaisia indikaattoreita ja keräämällä riittäviä ja luotettavia tietoja.¹⁸

51. Tästä syystä sopimusvaltioiden tulisi valvoa sitä, miten ne edistyvät ruumiillisen kurituksen ja muiden julmien tai halventavien rankaisumuotojen kieltämisessä ja siten toteuttavat lasten oikeutta suojeluun. Jotta voitaisiin arvioida tarkasti, kuinka yleisiä nämä väkivallan muodot ovat perhepiirissä ja miten niihin asennoidutaan, tarvitaan tutkimuksia, joissa haastatellaan lapsia, heidän vanhempiaan ja muita huoltajia luottamuksellisissa olosuhteissa ja asianmukaisia eettisiä suojatoimia noudattaen. Komitea kannustaa jokaista valtiota toteuttamaan tai teettämään tällaisia tutkimuksia, joihin tulisi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää koko väestöä edustavia ryhmiä. Näin asiasta saataisiin perustietoa ja tämän jälkeen edistystä voitaisiin mitata säännöllisin väliajoin. Tutkimustulokset voivat myös tarjota hyödyllistä ohjausta lasten parissa tai lasten puolesta työskenteleville ammattilaisille tarkoitettujen yleisten ja kohdennettujen tiedotuskampanjoiden ja koulutuksen kehittämiseen.

52. Yleiskommentissaan nro 5 komitea korostaa esimerkiksi parlamentin valiokuntien, kansalaisjärjestöjen, korkeakoulujen, ammattijärjestöjen, nuorisoryhmien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden suorittaman riippumattoman valvonnan merkitystä (katso myös komitean yleiskommentti nro 2 riippumattomien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden roolista lapsen oikeuksien edistämisessä ja suojelussa).¹⁹ Näillä voi myös olla merkittävä tehtävä sen valvonnassa, että lapsilla oleva oikeus suojeluun kaikenlaiselta ruumiilliselta kuritukselta ja muilta julmilta tai halventavilta rankaisumuodoilta toteutuu.

VI YLEISSOPIMUKSEN MUKAISET RAPORTOINTIVAATIMUKSET

53. Komitea odottaa valtioiden liittävän yleissopimuksen mukaisiin määräaikaisraportteihinsa tietoja toimenpiteistä, joihin ne ovat ryhtyneet kieltääkseen ja ehkäistäkseen kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen ja muut julmat tai halventavat rankaisumuodot perhepiirissä ja kaikissa muissa yhteyksissä sekä tähän liittyvistä tietoisuutta herättävistä toimista ja positiivisten ja väkivallattomien suhteiden edistämisestä. Lisäksi tulisi antaa tietoja siitä, miten valtio arvioi edistyneensä pyrkimyksissään kunnioittaa täysimääräisesti lapsilla olevaa oikeutta tulla suojelluksi väkivallan kaikilta muodoilta. Komitea kannustaa myös Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöjä, kansallisia ihmisoikeusinstituutioita, kansalaisjärjestöjä ja muita toimivaltaisia elimiä antamaan sille asiaankuuluvia tietoja ruumiillisen kurituksen oikeudellisesta asemasta ja yleisyydestä sekä sen poistamisessa saavutetusta edistyksestä.

Huomautukset

- ¹ Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin tutkimus lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, raportoidaan Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokoukselle syksyllä 2006. Katso tarkemmin <http://www.violencestudy.org>.
- ² Lapsen oikeuksien komitea, 4. istunnon raportti, 25. lokakuuta 1993, CRC/C/20, kohta 176.
- ³ Kaikki komitean loppupäätelmät ovat saatavilla osoitteessa www.ohchr.org.
- ⁴ Kansainvälinen aloite lasten kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen lopettamiseksi julkaisee raportteja ruumiillisen kurituksen laillisesta asemasta osoitteessa www.endcorporalpunishment.org.
- ⁵ Lapsen oikeuksien komitea, yleinen keskustelupäivä valtioiden lapsia kohtaan harjoittamasta väkivallasta, 25. istunnon raportti, syys/lokakuu 2000, CRC/C/100, kohdat 666–688.
- ⁶ Lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 1, koulutuksen tavoitteet, 17. huhtikuuta 2001, CRC/GC/2001/1, kohta 8.
- ⁷ Lapsen oikeuksien komitea, yleinen keskustelupäivä perhepiirissä ja kouluissa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, 28. istunnon raportti, syys/lokakuu 2001, CRC/C/111, kohdat 701–745.
- ⁸ Yleiskokouksen päätöslauselma nro 56/138.
- ⁹ 1 artikla.
- ¹⁰ Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 13 oikeudesta opetukseen (13 artikla), 1999, kohta 41.
- ¹¹ Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat tuominneet ruumiillisen kurituksen useissa päätöksissään ja tuomioissaan, katso etenkin *Tyrer v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 1978; *Campbell ja Cosans v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 1982; *Costello-Roberts v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 1993; *A v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 1998. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot ovat saatavilla osoitteessa <http://www.echr.coe.int/echr>.
- ¹² Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea, 7 artiklan 10 kohtaan ja 17 artiklaan liittyvät yleiset huomautukset. *Päätelmät XV-2*, Vol. 1, Yleisesittely, s. 26, 2001. Tämän jälkeen komitea on antanut päätelmiä, joissa se on todennut joidenkin jäsenvaltioiden käytäntöjen olevan ristiriitaisia, koska ne eivät ole kieltäneet kaikenlaista ruumiillista kuritusta perhepiirissä ja muissa yhteyksissä. Vuonna 2005 komitea antoi päätöksen peruskirjojen nojalla tehdyistä järjestökanteluista ja totesi, että kolme jäsenvaltiota ei ollut noudattanut peruskirjoja, koska ne eivät olleet panneet kieltoa täytäntöön. Yksityiskohtaisia tietoja on saatavissa osoitteessa http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Esc/ ja julkaisussa *Eliminating corporal punishment: a human rights imperative for Europe's children*, Euroopan neuvoston julkaisu, 2005.
- ¹³ Amerikan valtioiden ihmisoikeustuomioistuin, neuvoa-antava lausunto OC-17/2002, 28. elokuuta 2002, kohdat 87 ja 91.
- ¹⁴ Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komitea, *Curtis Francis Doebbler v. Sudan*, valitus nro 236/2000 (2003); katso kohta 42.

---

¹⁵ Esimerkiksi Fidžin vetoomustuomioistuin julisti vuonna 2002 ruumiillisen kurituksen kouluissa ja rangaistusjärjestelmässä perustuslain vastaiseksi. Tuomiossa todetaan seuraavaa: "Lasten oikeudet eivät ole aikuisten oikeuksia vähempiarvoisia. Fidži on ratifioinut yleissopimuksen lapsen oikeuksista. Myös perustuslakimme takaa perusoikeudet kaikille ihmisille. Hallituksen tulee noudattaa periaatetta kunnioittaa kaikkien yksilöiden, yhteisöjen ja ryhmien oikeuksia. Lapset tarvitsevat asemansa vuoksi erityissuojelua. Oppilaitostemme tulisi olla rauhan ja luovuuden tyyssijoja eikä paikkoja, joissa esiintyy pelkoa, pahoinpitelyä ja opiskelijoiden ihmisarvon polkemista" (Fidžin vetoomustuomioistuin, *Naushad Ali v. valtio*, 2002). Vuonna 1996 Italian korkein oikeus, Rooman kassaatioistuomioistuin, antoi päätöksen, joka käytännössä kielsi vanhemmilta kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen käytön. Tuomiossa todetaan seuraavaa: "...Väkivallan käyttämistä kasvatustarkoituksissa ei voi enää pitää laillisena. Tähän on kaksi syytä: ensimmäinen on se, että [Italian] oikeusjärjestelmässä ihmisarvon suojeleminen on ensisijaisen tärkeää. Tämä kattaa myös "alaikäiset", joilla on oikeuksia ja jotka eivät enää ole pelkästään objekteja, joita vanhempien on suojeltava tai jotka pahimmassa tapauksessa ovat vanhempiensa käytettävissä. Toinen syy on se, että kasvatuksen tavoitteena olevaa lapsen persoonallisuuden harmonista kehittymistä, jolla varmistetaan, että lapsi omaksuu rauhan, suvaitsevaisuuden ja rinnakkaiselon arvot, ei voida saavuttaa käyttämällä näiden arvojen vastaisia väkivaltaisia keinoja" (Kassaatioistuomioistuin, 6. rikosjaosto, 18. maaliskuuta 1996, Foro It II 1996, 407 (Italia)). Katso myös Etelä-Afrikan perustuslakituomioistuin (2000) *Christian Education South Africa v. opetusministeriö*, CCT4/00; 2000 (4) SA757 (CC); 2000 (10) BCLR 1051 (CC), 18. elokuuta 2000.

¹⁶ Katso huomautus 11.

¹⁷ Komitea mainitsee esimerkkinä Unescon käsikirjan "*Eliminating corporal punishment: the way forward to constructive child discipline*", Unescon julkaisuja, Pariisi, 2005. Julkaisussa esitellään rakentavan kurinpidon periaatteita, jotka perustuvat yleissopimukseen. Siinä on myös internetlinkkejä eri puolilla maailmaa käytettävissä oleviin materiaaleihin ja ohjelmiin.

¹⁸ Lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 5 (2003) lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleisistä täytäntöönpanotoimenpiteistä, kohta 2.

¹⁹ Lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 2 (2002) riippumattomien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden roolista lapsen oikeuksien edistämässä ja suojelussa.
